

Селігей П. О.

СВІТЛО І ТІНІ НАУКОВОГО СТИЛЮ

К. : Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2016.— 627 с.

Нині, коли людство зневірилося у всесильності науки й перестало пов'язувати свої надії на майбутнє безпосередньо зі здобуттям наукових знань, коли пересічна особа знає більше про безсилля науки, ніж про її успіхи, поява праці П. Селігея видається дуже доречною. Його монографія «Світло і тіні наукового стилю» присвячена мові сучасних українських наукових текстів різного змісту й призначення, зокрема й стилістично недоброякісних, і особливо — феномену наукового жаргону. Обравши за об'єкт дослідження науковий стиль сучасної української мови, автор запропонував текст, створений на засадах узагальнених приписів стилістичної довершеності: книга виразно зорієнтована як на фахівця-лінгвіста, так і на читачів, яких цікавить наука, стилістика, наукова мова загалом.

Останнім часом проблема співвідношення нормативного й девіантного в науковій комунікації привертає увагу багатьох дослідників, адже стилістика розвивається за істотного впливу європейських шкіл лінгвістики тексту й дискурсології (згадаймо хоча б праці В. Карасика, Т. Радзівської, Н. Рябцевої, В. Чернявської, Т. Яхонтової та ін.). Спираючись на методологічні засади класичної стилістики, П. Селігей обмежує коло досліджуваної проблематики переважно питаннями мовної вправності, досконалості / недосконалості, читабельності, виразності тощо, тому оперує здебільшого поняттями лексикології (термін, запозичення, багатослів'я), граматики (нагородження певних частин мови), синтаксису (задовгі речення) та ін.

Монографія складається з трьох розділів. У першому («Нормативне й аномальне в науковому тексті») автор знайомить читача з потребою дослідити незрозуміле наукове мовлення, феномен якого відомий здавна: з невдачами текстотворення й текстосприймання стикалися не лише сучасні студенти-початківці, а й відомі мислителі минулого. Тут наведено розлогі свідчення письменників (від Е. Роттердамського й Ф. Рабле до М. Гоголя, Л. Толстого й Дж. Орвелла), філософів (від Сократа й Дж. Локка до К. Поппера й А. Сокала), науковців (від географів і медиків до літературознавців і лінгвістів), звернуті до явища наукового жаргону, критики його стильових вад і смис-

лових темних місць. Демонструючи відчутну ерудованість, П. Селігей у такий спосіб змушує читача визнати актуальність спеціального дослідження наукового жаргону, пропонує методи не тільки мовної критики, але й визначення ключових критеріїв досконалого наукового викладу з огляду на динаміку стильової норми, «норми смаку», явища взаємовпливів стилів тощо.

Засвідчуючи надзвичайно широкий підхід до своїх завдань, автор ґрунтовно аналізує ознаки наукового стилю й наукового жаргону як явища, що перешкоджає його повноцінному побутуванню. Він визначає цей феномен як сукупність текстів з термінологічними зловживаннями, надмірами віддієслівних іменників і запозичень, задовгими реченнями, багатослів'ям і марнослів'ям, що приховують і затемнюють наукові знання, але не додають нових.

Демонструючи обізнаність із проблемами співвідношення мовлення й мислення, визначенням ознак наукового мислення й завдань його вербалізації, П. Селігей критично препарує тексти сучасних монографій, журнальних статей, авторефератів, наукових збірників і підручників, постаючи як небайдужий і кваліфікований діагност. Недаремно другий розділ названо «Анатомія наукового жаргону». Тут детально проілюстровано й прокоментовано різні ознаки невдалого наукового тексту. Наводячи приклади термінологічних зловживань, зайвих запозичень, задовгих речень, нагородження іменників та багатослів'я / марнослів'я, автор структурує й причини їхньої появи. Це чи не найбільш вдалі розділи монографії: вихід за межі спостережених суто мовних явищ змушує автора до дискурсивних розшуків. Адже саме встановлення психологічних, соціокультурних, політичних причин і наслідків комунікативних дій / девіацій визначають сутність дискурс-аналізу. Розмірковуючи про позамовні чинники появи жаргону, дослідник відшукує їх у відсутності мовної майстерності, алігоричному чи патологічному мисленні, різних виявах комплексів неповноцінності чи прагнення до квазіелітарності, нечіткого викладу нових знань чи в свідомих маніпуляціях з мовою. Проте виразніші соціальні причини — маргіналізація наукового життя, зневіра

суспільства у всесильності наукового поступу, формалізація процесів кар'єрного зростання науковців з акцентом на кількісних показниках публікацій та покликань; ці чинники читач активно домислює, домальовує через свою обізнаність чи присутність у науковому дискурсі. Тому міркування П. Селігея про психологічні, культурні, особистісні причини появи підробок під науку слід обґрунтовано вважати дискурсивними. А науковий дискурс, який постає в описах П. Селігея, справляє неоднозначні враження. Видається, що «дух епохи», який реконструюватимуть за його текстом, не найкращим чином схаактеризує українську науку сьогодення.

Автор влучно визначає окремі причини появи наукового жаргону, зокрема такі, як гіпертрофія логосфери, що пов'язана своїм корінням з радянським новозом і постструктуралізмом, а ще раніше — з плетінням слівес чи химерною прозою. Навряд чи так однозначно вербальний ілюзіонізм може бути зумовлений національним характером. Може, вся хода цивілізаційного поступу, ґрунтованого на первинності Слова-Логосу, має такі побічні наслідки?

Обстоюючи потребу міри у функціональному стилі, автор слушно зауважує, що найбільша заслуга в осмисленні цієї категорії належить Г. Гегелю, проте той тлумачить ще давнє латинське прислів'я: *modus in rebus* «не слід нічим зловживати».

Висновок про те, що чаклуни й ворожити були прямими попередниками науковців-природничників, аж ніяк не парадоксальний, як здається авторові. Наука як форма суспільної діяльності пізніша від релігії й походить із неї, — цей постулат в історії й соціології науки є засадничим.

Вдале також і запропоноване визначення об'єкта як незрозумілого мовлення псевдовчених, які приховують зміст тексту (додамо: і смисл) шляхом спотворення норм наукового стилю (с. 317). Пропонуючи шляхи подолання наукового жаргону, автор сподівається як на законодавчі приписи, відповідальність редакторів, так і на моральність самих учених. Тут він виходить на проблематику здоров'я суспільства і нації, і тому зосереджується на питаннях так званого ідеального наукового тексту (третій розділ «Досконалий науковий текст»).

У цьому розділі йдеться про потреби оновлення стилю, підвищення виразності й читабельності, покращення зв'язку з читачем. Автор розмірковує про стильові засоби зв'язку з читачем — вияви авторського «я» чи мотивації, задоволення читацьких пізнавальних потреб.

Як привабити читачів до читання? Вічне питання для всіх, хто працює зі словом. Процеси ідентифікації, співдумання, антиципації тощо досить детально розглянуто з метою дати певні приписи щодо того, як створити цікавий текст. Автор не оминає й звичних проблем діалогічності, проблем-

ного викладу, аналізуючи вдалі зразки текстів і метатекстів з мовознавства, літературознавства, філософії й інших сучасних досліджень, зокрема з праць таких метрів україністики, як Ю. Шевельов, В. Русанівський, Д. Чижевський та ін. Він оперує поняттями ясності, стилості, співвідношення головного й другорядного, явищ делімітації тощо, інколи аж надто категоричний щодо зайвини в метатекстових висловлюваннях, які, як відомо, й надлишкові, й необхідні — саме вони забезпечують суб'єктність викладу (с. 408).

Іноді в автора з'являються повтори загальновідомих тверджень: «Без композиції текст неможливий. Виклад важливо будувати так, щоб з першої думки природно випливала друга, з другої — третя, з третьої — четверта й так далі», «Композиція — метод пізнання» тощо. За такими розлогими міркуваннями, проте, не йдеться про методологічність наукового тексту. Адже саме експлікація методу, виразно усвідомленого автором-науковцем, вирізняє його текст як науковий з-посеред інших — художніх чи релігійних. У європейській традиції методологічність відзначають у текстах уже кінця XVI — початку XVII ст., недарма ж класична праця Декарта, з якої починають сучасне наукове пізнання, називається «*Discours de la methode*» (1637 р.).

Міркування про вимоги до композиції різних жанрів, мабуть, трохи застарілі, бо композиція статей, як відомо, зараз жорстко регламентується.

Читач знайде в монографії цікаві роздуми про проблеми співвідношення книжних і розмовних елементів, стильову вправність, експресивність, емоційність наукового викладу. Автор розвиває відому тезу про походження наукового стилю від художнього, проте його пряма залежність від релігійного зостається поза увагою. Немає нічого незвичайного в художніх засобах текстів XIX–XX ст., адже, як відомо, сучасний науковий стиль пройшов етапи полеміки як першопочаткові.

Навряд чи автору слід було так активно полемізувати з попередниками, які в середині XX ст. окреслювали ознаки наукового стилю літературної мови як явища «сухого, беземоційного, неавторизованого». Тут, як правило, запал заперечення спрямовується на праці 60-х років (А. Коваль, М. Кульгав, О. Лагтева). Пригадується вислів О. Трубацова, який з приводу теорії прасхіднослов'янської мови як генетично монолітної, зауважував: «... Так тепер, мабуть, ніхто активно не думає». Автор і сам мимоволі виходить за межі структурних методів, переходячи до проблематики ролі особистості, соціального запиту, орієнтації на адресата тощо. Проте тут ми натрапляємо на дивний спротив поняттю й терміну «дискурс», якому автор присвячує цілий підрозділ, тавруючи його як псевдотермін. Звичайно, сприйняття цілої нової сукупності

методів, реакція на експансію соціологічних підходів, які з'явилися не без впливу теорій, знаних нам з праць К. Маркса і М. Вебера, не відбувається без похибок, перекручень, зловживань тощо. Проте заперечувати когнітивно-дискурсивну парадигму, яка вже увібрала в себе стилістику, істотно трансформовану під впливом лінгвістики тексту, наврод чи доречно. Тим більше, що й сам П. Селігей, як було сказано, не цурається ні її поняття (текст — висловлення), ні її прийомів, а саме — аналізу тексту, «зануреного в життя». Йому залишився лише крок до розуміння неоднорідності дискурсу, що зумовлює існування різнорідних типів текстів: академічних, оцінно-полемічних, навчальних, довідково-інформативних, популярних. А звідси — мнливість їхніх мовленнєвих характеристик: та чи інша міра присутності автора при викладі, та чи та міра пояснювальності (розлогі відступи, дефінування термінів, їхні переклади чи, навпаки, оперування термінами без глумачення), той чи той ступінь залученості читача до обговорення результатів, така чи інакша присутність художніх засобів. Натомість автор, захоплюючись тезою про тождество наукового й художнього мислення, шукає узагальнено досконалий науковий текст, вимірюючи ці характеристики ознаками читабельності, цікавості, визначності тощо.

Свого часу І. Огієнко з-поміж ознак ментальності українців відзначив страх перед новою як загальне неприйняття змін. Культ старовини добре знаний дослідникам української культури. Очевидно, авторське бачення новітніх методологій (погодьмося, запозичених у період падіння «єдино правильного» марксистсько-ленінського діалектичного матеріалізму радянської доби), трансформоване як відчуження, викликане заглибленням у вітчизняну традицію, консервативну настільки, наскільки може бути таким І. Нечуй-Левицький, який ганив галичанізм періодики початку ХХ ст. і мимовільно сам їх використовував. Або А. Кримський, який у полеміці з О. Соболевським категорично відкидав «новий 'ф', зокрема, на підставі того, що його опонент «не знав гаразд малоруської мови». Отже, з огляду на те, що модні терміни «дискурс», «парадигма», «простір» та ін. використовуються без належного дефінування й професійності, їх наврод чи можна заперечувати.

Цілком слушною є думка автора, що злива наукової (а також псевдонаукової, лженаукової, паранаукової) продукції ускладнює саме читання текстів будь-якої тематики. Це загальнонаукова проблема. Як її подолати? Одна з авторських пропозицій — сама його

монографія. Вона творилася (відчувається) як популярна, і тому автор часто вдається до новотворів, порівнянь, антитез. Найбільш вдалим видаються такі, як *стилевбивство*, *стилезнавці*, *значливість*, *водослів'я*, *різномовці*, *мововбивство*, *терміноспекуляції*.

Автор переконує, що метафора оживлює виклад і є цілком доречною в науковому тексті. Це й не дивно: ключова метафора його книжки — «дещо — живий організм», певно, засвоєна ще в часи формування його як дослідника в школі порівняльно-історичних студій Г. П. Півторака: *шпаруватість тексту*, *думка стрибає*, *смысловий провал*, *жаргон здатен занаястити свіжо думку*, *жаргон плямує репутацію науки*, *жаргон стає стіною на шляху просвіти широких мас*, *наука втрачає моральний авторитет*, *запліднювати виклад своїм розумом*, *нікчемство думки*, *сурогат освіти*, *наукоподібність зводить мур між автором і читачем*, *хвороба стилю*, *цікавість мобілізує психіку*, *наука мусить завойовувати читача*, *розчинити в словесах брак новизни*, *науковий паразитизм*. Порівняння науки й паранауки з культурною рослиною й будьяччям підтримується епітетами *блякле*, *суперечливе*, *еклектичне мислення*, *безвиразність* і *неприсутність писань*, *модно-ефектний термін*. Також до метафоричних знахідок можна віднести афористичні вислови на зразок: *«Суха страва дере горло, сухе слово — мозок»*, *«Доброякісний текст читати легко, а писати важко»*, *«За текстом стоїть неповне розуміння, а то й повне нерозуміння»*, *«Хитромовний автор — що продавець повітря»*, *«Виривати, як гнилий зуб, кожне зайве слово»*, *«Лакоїчний текст пишуть так, як добувають золото — через просявання»*.

Пильна увага до деталей, виразний аналітичний талант автора, прагнення до естетичної досконалості й опатність видання роблять книжку непересічним явищем. Відзначимо також переконливі списки джерел, розлогий перелік літератури, покажчик імен. На тлі цих переваг такі дрібні недоліки, як залучений до питомих слів термін «матерія» (с. 137) чи неточно вказана сторінка в покажчику для імені М. Планка (с. 500, треба с. 501), — неістотні. Набагато важливіше, якою буде реакція наукової спільноти: впізнати себе й свої рядки декому буде не тільки приємно, а й не вельми комфортно; сподіваємося, що проблема мовної вправності як складник проблеми статусу української наукової мови, а отже, суспільної значущості й особистого внеску науковця, актуалізується не намарне.

Г. НАШКО

Кононенко І.

УКРАЇНЬСЬКА ТА ПОЛЬСЬКА МОВИ: КОНТРАСТИВНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ / *Język ukraiński i polski: studium kontrastywne*

Warszawa : Wydawnictwa Uniw. Warszawskiego, 2012.— 808 с.

Утвердження європейських пріоритетів України мало наслідком активізацію зіставно-типологічних і порівняльно-історичних студій, у яких українська мова вивчається на тлі споріднених і неспоріднених мов. У цьому сенсі привертають увагу різнопланові дослідження української мови в її зв'язках з польською як мовою, яка має спільне слов'янське походження, характеризується контактами з українською мовою, зумовленими довготривалими історико-культурними зв'язками. Чимало зусиль задля поглибленого вивчення українсько-польської й польсько-української міжмовної взаємодії приклала Ірина Кононенко (кафедра українстики Варшавського університету).

Упродовж більш як десяти останніх років на сторінках численних часописів, у видавництвах Варшави й Києва з'являються праці й статті І. Кононенко, присвячені проблематиці зіставного вивчення української, польської й інших слов'янських мов. Можна згадати її монографію «Прикметник у слов'янських мовах» (К., 2009), навчальний посібник для університетів «Контрастивна граматики української та польської мов» (у співавторстві з В. Кононенком, 2-е вид., К., 2010), словники «Українсько-польський словник міжмовних омонімів і паронімів» (у співавторстві з О. Співаком, К., 2008), «Słownik tematyczny polsko-ukraiński» (співавтори — І. Митник і Е. Васяк, Варшава, 2010), розділи в колективних монографіях «Тенденції розвитку української лексики та граматики» (ч. 1–3, Варшава ; Івано-Франківськ, 2014, 2015, 2016), «Зіставно-типологічні студії: українська мова на тлі споріднених мов» (К. ; Івано-Франківськ ; Варшава, 2015), статті в журналах «Мовознавство», «Studia Ukrainica varsoviensia» та ін., що утвердили її ім'я в середовищі сучасних славістів.

Своєрідним узагальненням, продовженням і поглибленням багатопрофільних українсько-польських міжмовних зв'язків стала ґрунтовна монографія І. Кононенко «Українська та польська мови: контрастивне дослідження (*Język ukraiński i polski: studium kontrastywne*)» (Варшава, 2012). Привертає увагу діапазон охоплених у книжці проблем: від розгляду формування української та польської мов, мовної картини світу українців і поляків до аналізу в контрастивному аспекті всіх ярусів мовної системи (фонетики, фонології; морфології; лексики; фразеології; словотвору; морфології; синтаксису), включаючи звернення до тексту й інтонації.

У «Загальних положеннях» подані значною мірою оновлені положення щодо історичних передумов міжмовних контактів, зокрема щодо участі в цих процесах діалектів, особливого місця «кресових» (прикордонних) мовних явищ як стимулу до міжмовних контактів. Зацікавлює читача нестандартне бачення дослідницею відмінностей у мовних картинах світу українців і поляків. Наприклад, І. Кононенко звертається до неоднакового наповнення слів-символів, різних шляхів осмислення метафоричних зворотів, неоднакового розуміння семантики окремих назв, скажімо, не збігаються смислові конотації слів *pan / pan, cześć / honor* та ін., істотні розбіжності спостерігаються в семантичних зв'язках таких ключових слів, як *p. rivo*, укр. *сало* і под.; своєрідне вживання поляками девербативних іменників, зменшувально-пестливих форм, форм персональності, істотні відмінності в асоціаціях, етикеті тощо. За окремими, здавалося б, мовно-специфічними явищами І. Кононенко прагне побачити загальноментальне, національно своєрідне у фонових знаннях, способах життя, психіці.

Вивчення звукової системи кожної мови супроводжується в рецензованій монографії порівняльно-історичними коментарями, що дають змогу пояснити такі специфічні явища, як наслідки падіння зредукованих, звукотворення на місці *tj і dj*, зміни в дії законів відкритого складу, повноголосся і неповноголосся, збереження носових звуків у польській мові, розвиток африкат, неоднакове морфологічне чергування, характер наголосу. На величому фактичному матеріалі дослідниця простежує українсько-польські співвідношення голосних і приголосних фонем, зокрема в запозичених словах, у тому числі в українській із польської. Прикметне відтворення українського фарингального *g* у польській мові, польського *ł, ł, rz* в українській, запозиченого *φ/f* у кожній з мов і т. д. Окремо розглянуто особливості акцентуалізації кожної мови зі зверненням до таких явищ, як різне місце і закріпленість наголосу, вживання енклітиків і проклітиків тощо. Цікавими є оригінальні спостереження авторки над фоностилістичними засобами, звуконаслідуванням, грою слів і под.

Контрастивний аналіз лексики, зокрема лексичної семантики, двох мов здійснюється І. Кононенко за вибудованою нею віскою: спільне (значеннева еквівалентність) — частково відповідне (відношення включення або перехрещення) — відмінне (відношення

виключення) — безеквівалентне. Прикладами подібних відношень слугують близькі за звучанням і значенням слова на кшталт *літній (вечір) / letni (wieczór)*, близькі за звучанням, але частково відмінні за значенням, сполучуваними характеристиками на зразок *кардинальний, локальний / kardynalny, lokalny*, безеквівалентні утворення, наприклад п. *artykuły, drogerynie* тощо.

У центрі уваги авторка ставить питому лексику обох мов, до якої віднесено не лише індоевропейську та праслов'янську, а й лексику, розвинуту на власному національному ґрунті. У книжці окреслені, зокрема, типові словотвірні ознаки (суфікси), за якими можна розпізнати власне походження лексем; своєрідними для кожної з мов є здебільшого утворення-зрощення моделі «дієслово в наказовій формі + іменник» на зразок *пройдисвіт / spryciarz* і под. Розгляд запозичень, на думку дослідниці, ускладнений можливостями їх віднесення до праслов'янського періоду, часів зв'язків між слов'янами та прабалтами, християнізації (із частковим впливом на українську церковнослов'янської, а на польську — латинської мов), міжмовними контактами (зокрема, функцією польської щодо української як мови-посередника), неоднаковим ставленням до запозичень (часткове обмеження запозичень у польську мову, однак посилення тиску на неї в останні десятиліття з боку англійської). Дискусійним залишається питання безпосередніх запозичень з польської в українську, а з української — в польську.

Слідом за Л. А. Булаховським та іншими науковцями дослідниця підтримує думку про те, що «внаслідок історичних умов полонізмів в українській мові набагато більше, ніж українізмів у польській» (с. 168); до запозичень з польської мови в українську належать передусім назви побутових предметів, родинності, осіб, багатьох абстрактних понять, вони одержали інше граматичне оформлення, змінили лексичну характеристику, пор. *brunatny, obiecać, kiepski* та їхні українські відповідники. І. Кононенко переконливо, на численних прикладах доводить поширення в минулому й нині запозичень з польської мови через галицьке мовлення, карпатський регіон; такі мовні елементи поступово входять у загальнолітературний ужиток. Загалом можна погодитися з думкою дослідниці, що «цьому процесові у наш час сприяє прагнення значної частини мовців до вивільнення української мови від впливу російських запозичень» (с. 167), хоч, як видається, навряд чи можна переоцінювати роль полонізмів в оновленні української літературної мови, в якому зазвичай переважає тенденція до повернення питомої української лексики.

І. Кононенко звертається до різних словників польської мови, що наводять дані про запозичання українізмів (за підрахунками дослідниці, їх кількість коливається від 127 до 168 одиниць). Українізми належать до

різних тематичних груп, це насамперед номінації осіб, предметів побуту, флори, фауни, абстрактні назви (від етнографізмів на зразок *makutra, kutia, hopak*, до широковживаних *chata, czarka, czereda, sotnia, balakać* та ін.), причому частина з них вплинула на їхній правопис; окремо розглянуто історію слова *kozak*, стилістичні зміни в запозичених словах.

Проте слід відзначити часом доволі наполегливі твердження польських лінгвістів щодо наявності українізмів у польській мові. Навряд чи достатньо буде посилатися лише на польські словники та дослідження польських мовознавців. Уже сам факт суттєвих розбіжностей у визнанні українізмів у польській мові ставить на порядок денний можливість виконання комплексного дослідження українських і польських учених на цю тему.

У монографії містяться розвідки таких лексико-семантичних явищ у контрастивному аспекті, як полісемія, метафоричне слововживання, синонімія, антонімія, омонімія. Привертають увагу спостереження над уживанням міжмовних омонімів і паронімів; І. Кононенко відстежує шляхи їх формування, функціональні характеристики, наводить численні ряди омонімічних (паронімічних) слів — іменників, прикметників, дієслів, що належать до різних лексико-семантичних груп. Не обходить увагою дослідниця питання активної і пасивної лексики, спеціальної лексики, жаргонів і сленгу, застарілої і нової лексики, її стильової та стилістичної диференціації, експресивності та оцінності.

У науковій інтерпретації І. Кононенко поновому «засвітився» фразеологічний склад української та польської мов; цей аналіз дав, наприклад, змогу побачити відображення у стійких зворотах ментальних рис українців і поляків, відмінностей у створюваних ними картин світу. Національно-культурне забарвлення фразем часом настільки виразне, що їхня образна структура не дає змоги перекласти їх дослівно, пор. *stawi na rusznik, przedati kuci miodu, jak mucha w spawiku, skoczyć w grecku; narobić bigosu, do tańca i do różanca, dać bobu z cebulą*. Прикметно, що частина близьких за значенням ідіом на кшталт *na konia! i na koń!* вирізняються семантично; водночас окремо розглядаються спільні за походженням фраземи.

Багато уваги приділила дослідниця загальним положенням словотворення, морфології, синтаксису української та польської мов, розглядаючи історичні та динамічні процеси в кожному з цих ярусів, дериваційний потенціал, розбіжності в їхній структурній організації й семантичних параметрах; окремо проаналізовані специфічно національні утворення й форми. Скажімо, специфічними для кожної мови є творення багатьох композитів і аббревіатур; якщо, зокрема, українська мова позбавляється

чималої кількості скорочень попереднього періоду й повільно нагромаджує нові, то польська мова демонструє потужний процес творення все нових і нових абreviатур. Як справедливо твердить І. Кононенко, при спільності основних напрямів дериваційних процесів українська та польська мови істотно розходяться за мотивацією творення слова, доводячи її не лише лексико-семантичну, а й морфологічну й фонетичну зумовленість, пор. *wodii / kierowca, rodzic / krewny, dacznik / letnik* та ін.

Розглядаючи морфологічну структуру української та польської мов, І. Кононенко докладно аналізує відмінності як у граматичних значеннях, творенні, так і у функціонуванні основних категорій. Привертають увагу, зокрема, розвідки щодо явища граматичної персональності як національно специфічного утворення польської мови, відмінювання запозичених іменників в обох мовах, неживаних в українській мові віддієслівних іменникових утворень (*gerundium-odslownik*) типу *noszenie się*, уживання в обох мовах предикативних форм на *-но, -то / -но, -то* та інших складних випадків морфологічних збігів і незбігів. При розгляді кожної теми, спираючись на українську й польську мовознавчі традиції, дослідниця засвідчує свій погляд, своє бачення, яке нерідко суперечить загальновизнаному.

Звернення до контрастивного аналізу синтаксичної системи надало змогу І. Кононенко показати суттєві відмінності двох мов у граматичних зв'язках, інтенційно-валентних залежностях, порядкових словах, інтонаційній структурі речення. Уже констатація особливостей уживання польської особової форми (*zdanie*) відкрила перспективи нової теорії співвідношення двоскладних і односкладних речень української мови та їхніх відповідників у польській, адже польські безпідметові речення з формами теперіш-

нього й майбутнього часу фактично є двоскладними і под. Попередній досвід дослідження прикметників відкрив можливість показати багатофункціональність цієї частини мови в її функціональних реалізаціях як означення предикативного оточення, предикатива. Можна вважати до нашого часу не дослідженими спостереження І. Кононенко над доволі відмінними в двох мовах правилами побудови речення, інтонацією, особливостями формування прозового й поетичного текстів. Увагу молодих дослідників має привернути надзвичайно широка наукова бібліографія зі зверненням до інтернет-ресурсу, що репрезентує українські, польські, чеські, англійські та інші видання.

Звичайно, дослідниця не мала можливості навіть у такій великій за обсягом монографії охопити повною мірою всі питання міжмовних українсько-польських і польсько-українських контактів; частина теоретично близьких питань частково залишилася лише окресленою загалом. Можна було б, наприклад, ширше відстежити міжмовні зв'язки польської мови з галицькими діалектами, зокрема на прикордонні, взаємодію польської мови з лемківськими говорами Польщі. Публікації щодо таких міжмовних контактів з'явилися друком, але фундаментального огляду з цього напрямку ще бракує. Виконана на рівні дослідження двох мов як системно-структурних утворень праця не вимагала безпосереднього звернення до сучасної мовленнєвої практики на зазначених теренах, але не можна не враховувати і її вплив на сучасне мовне життя України.

Мовознавча наука з появою монографії І. Кононенко збагатилася фундаментальною працею, що засвідчила високий рівень розвитку української та польської мов як типологічно споріднених.

В. ГРЕЦУК
(Івано-Франківськ)

Макаров В. И.

**ФОРМИРОВАНИЕ ВОСТОЧНОСЛАВЯНСКОЙ
 ДИАЛЕКТОЛОГИИ КАК ИСТОРИКО-ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ
 ДИСЦИПЛИНЫ ВО II ПОЛОВИНЕ XVIII — I ПОЛОВИНЕ
 XX вв.**

Брянск : Брян. гос. ун-т, 2015.— 391 с.

Значні досягнення слов'янської діалектології, що на початку XX ст. завершилися ідеєю лінгвогеографічного вивчення слов'янських мов у синхронії та діахронії, зумовлені розвитком порівняльно-історичної мовознавчої думки і мають довгу передісторію. Саме тепер постала необхідність осмислення історичних змін у мовах східних слов'ян, що відбувалися протягом століть, і того, які чинники стали визначальними в народженні провідних ідей лінгвістичної україністики, русистики й білорусистики. Високий рівень розвитку сучасної етимології й лінгвогеографії дозволяє поглянути на ці проблеми з нових, об'єктивніших позицій.

Одному з питань цієї пошукової програми присвячено рецензовану монографію, яка є підсумком плідної професійної діяльності В. І. Макарова — історика мови й історіографа східнослов'янської лінгвістичної школи, професора кафедри російської мови Брянського державного університету ім. акад. І. Г. Петровського.

Об'єктом дослідження своєї праці В. І. Макаров обрав дослідницькі напрями і процеси, що визначали ідеологію й методологію етнографічних, діалектологічних і лінгвогеографічних пошуків в ареалі Східної Славії з середини XVIII до середини XX ст. — від самого їх зародження і до трансформації в нову наукову парадигму. Такий вибір часового простору дозволив автору з максимальною повнотою показати динаміку теоретичної і практичної діалектології досліджуваного регіону.

Монографія складається з п'яти розділів, присвячених відповідно: 1) теоретичним задачам праці; 2) етнографічним дослідженням східнослов'янських мов як джерела діалектологічних починань; 3) вивченню палеографічних джерел і давнього діалектного ландшафту; 4) описовій діалектології східних слов'ян; 5) діалектному картографуванню та розвитку ідей лінгвістичної географії.

Як видно зі змісту першого розділу «Теоретичні основи праці як історіографічного дослідження» (с. 12–26), за допомогою порівняльно-історичного методу здійснено зіставлення різних дослідницьких концепцій з метою визначення їхніх спільних рис і особливостей, зроблено предметний огляд шляхів дослідження говорів України, Білорусі й Росії, зорінтований на поглиблене

вивчення окремих фрагментів східнослов'янської діалектології: періоду відокремлення діалектологічних досліджень від етнографії, періоду історичної діалектології, а також описової діалектології та картографування. Автору вдалося висвітлити цей процес як зміну поглядів і позицій у діалектології, тобто як еволюцію її профілів.

У другому розділі монографії «Основні напрями етнографічних і діалектологічних досліджень у Росії другої половини XVIII — першої половини XX ст.» (с. 27–82) докладно висвітлено найдавніший етап етнографічних (і частково діалектологічних) праць східнослов'янських учених. За допомогою яскравого ілюстративного матеріалу В. І. Макаров показав наступність наукових концепцій кінця XVIII — першої половини XIX ст. і логіку їхніх змін.

Особливу увагу автор приділив порівняльним аспектам початкового етапу діалектологічних студій. Однак підрозділ 2.2. «Початок вивчення російськими вченими слов'янської етнографії, слов'янських мов і говорів в інослов'янських і неслов'янських країнах» відкривається дослідженнями цього напрямку лише з 1840-х років. На жаль, поза рамками монографії залишилися праці, здійснені російськими фахівцями задовго до цього. Варто нагадати, що ще 1772 р. студент Геттінгенського університету Д. Ю. Семенов (Руднев), учень Х. Г. Гейне та А. Л. Шлецера, підготував дисертацію «Про сліди слов'янської мови у письменників грецьких і латинських», а 1804 р. студент цього ж вишу А. С. Кайсаров опублікував німецькою мовою працю «Досвід вивчення слов'янської міфології», присвячену улюбленому вчителю А. Л. Шлецеру. Наслідуючи методику А. Л. Шлецера, Кайсаров широко використовував східно- й західнослов'янські джерела, включаючи слов'янські релікти на німецьких землях.

Синтетичний, проблемно-хронологічний метод, застосований В. І. Макаровим, зумовив такий аналіз еволюції діалектологічної думки, коли нова концепція поширюється на ряд вужчих проблем в їхній часовій послідовності. Так, у третьому розділі «Дослідження східнослов'янських говорів в аспекті історичної діалектології» (с. 83–225) відображено зусилля лінгвістів з переходу від власне палеографічних досліджень до усвідомлення діалектного характеру

давньоруської писемності. Визнання територіальних відмінностей прамови східних слов'ян спонукало до чіткого визначення її діалектних зон. Тут значну увагу було приділено вивченню диференційних ознак і діалектної структури кожної зі східнослов'янських мов (щоправда, залишилася незрозумілою послідовність їхнього розгляду: білоруська, українська, російська мови). У сфері діалектологічної русистики виділено, зокрема, вузлове питання статусу північно-західних та південно-східних російських говорів.

У четвертому розділі своєї праці «Дослідження східнослов'янських говорів в аспекті описової діалектології» (с. 226–329) В. І. Макаров розгорнув широку й переконливу картину зародження в надрах етнографії і фольклористики та відокремлення від них східнослов'янської діалектології, і ми можемо лише висловити жаль з приводу відсутності в ній такого важливого аспекту, як етимологія. Уже в першій третині XIX ст. було відомо, що коректність етимологічних розв'язань підкріплюється діалектними та позамовними даними, а також матеріалами інших мовних груп. А вже авторові добре відомо, що в середині XIX ст. І. І. Срезневський познайомився з А. Ф. Поттом — видатним німецьким індоевропеїстом, а головне — засновником етимології. Можемо стверджувати, таким чином, що ідеї «звільненого» вивчення мов, вихід мовознавства на міжмовний рівень було сприйнято І. І. Срезневським ще й завдяки контактам з представниками німецької лінгвістичної школи.

Також незаперечним є факт широкого знайомства філологічних кіл Росії з «Етимологічним словником слов'янських мов» (1886 р.) Ф. Міклошича. І. В. Ягич, роль якого в становленні загальнослов'янської ідеології серед російських діалектологів досить переконливо показав автор рецензованої монографії, також мав тісні зв'язки з південно- та західнослов'янськими й австрійськими вищими навчальними закладами. Отже, еволюція поглядів діалектологів Росії на територіальні варіанти мови завжди перебувала в тісному зв'язку з розвитком європейського мовознавства, зокрема слов'янської етимології.

Тому не можемо погодитися з думкою автора про те, що «формування східнослов'янської діалектології як самостійної науки здійснювалося як реалізація іманентних культурно-пізнавальних потреб і потенцій російського суспільства... в умовах повної методологічної незалежності від теорії й практики західноєвропейської науки» (с. 26). Відомо, що теорія хвиць Й. Шмідта (1872 р.), публікація в останній чверті XIX ст. матеріалів «Лінгвістичного атласу Німецької імперії» Г. Венкера, у перші десятиліття XX ст. — «Лінгвістичного атласу Франції» Ж. Жильєрона й Е. Едмона, «Німецького лінгвістичного атласу» Ф. Вреде, «Атласу Італії

та Південної Швейцарії» К. Яберга і Й. Юда зумовили певну переорієнтацію європейського ареального мовознавства. Аналізуючи принципові відмінності цих праць, О. М. Трубачов запевняв, що «саме французьким лінгвістам ми зобов'язані створенням географії слів, саме їм належить честь розроблення основних принципів і перших важливих праць у цій галузі»¹.

Матеріал, репрезентований у монографії В. І. Макарова, допомагає скласти уявлення про еволюцію напрямів східнослов'янської діалектознавчої науки. Автор говорить про зміну її етапів, що чітко вирізняються на тлі розвитку слов'янської етимологічної лексикографії. Періодизація східнослов'янської діалектології, запропонована О. М. Трубачовим², дозволила визначити основні її напрями. На нашу думку, на першому етапі розвитку східнослов'янської діалектології, яскравими фігурами якого були В. І. Даль, М. І. Костомаров, М. О. Максимович, О. О. Потебня, П. М. Шпилевський, І. І. Носович та ін., діалектологічні студії поступово позбавляються залежності від антропологічних, етнографічних та фольклорних досліджень. На другому етапі відбулося поступове відокремлення власне діалектологічних праць від загальномовних і водночас об'єднання «розпорошених» досліджень говорів в одну дисципліну. У цьому напрямі працювали відомі лінгвісти І. І. Срезневський, О. І. Соболевський, О. О. Шахматов, Ю. Ф. Карський та ін. Цей етап відзначився появою численних словників російських, українських та білоруських говорів (К. П. Михальчук, Д. М. Ушаков, М. М. Дурново, В. О. Богородицький та ін.) — своєрідних «словників-колекцій».

Третій етап розвитку східнослов'янської діалектології, про який ідеться у п'ятому розділі рецензованої монографії «Запровадження в Росії діалектного картографування» (с. 330–357), ознаменувався появою діалектологічних карт. Тут доречно згадати карти М. І. Аляб'єва, М. М. Дурново, М. М. Соколова, Д. М. Ушакова, К. П. Михальчука, П. П. Чубинського та ін., у яких окреслюються межі української, російської, білоруської мов та їхніх діалектів, однак не конкретизується поширення окремих мовних явищ, що властиво атласам. Основною вимогою сучасного, четвертого, етапу роботи над східнослов'янськими діалектами є звернення до атласу, або карти-реконструкції (за термінологією О. М. Трубачова³), як найактуальнішої мети цієї наукової сфери, оскільки виконується паралельно з праслов'янською етимологічною лексикографією («Праслов'янським словником» польських учених та «Етимологічним словником слов'янських мов» — російських). Ідеться про «Загальнослов'янський лінгвістичний

¹ Трубачев О. Н. Этимологический словарь славянских языков : Праслав. лекс. фонд. Проспект. Пробные статьи. — М., 1963. — С. 16.

² Там же. — С. 4–11.

³ Там же. — С. 8.

атлас» (ЗЛА) — довгостроковий проект, ви- токи якого сягають початку минулого сто- ліття⁴. Нагадаємо, що ідея лінгвогеографі- чного вивчення слов'янських мов виникла ще на I Міжнародному з'їзді славистів 1929 р. у Празі, на якому з проектом ЗЛА виступили А. Мейє та Л. Теньєр, але ідеологія нового напрямку, нового об'єкта — групи спорід- нених мов — ще важко усвідомлювалася лінгвістами. І лише після Другої світової вій- ни цей проект знову став обговорюватися. Мета цього проекту — розв'язання проблем слов'янської мовної єдності та її діалектного членування й утворення сучасних слов'ян- ських мов. Крім цих питань, ЗЛА дає мате- ріал для з'ясування територій, первісно зай- нятих слов'янами, їхніх міграцій і контактів. Без вивчення сучасного слов'янського діалектного континууму методами лінгво- географії здійснити реконструкцію прамови слов'ян, на думку фахівців, неможливо.

Скориставшись історіографічним мето- дом перспективного аналізу, В. І. Макаров нагадує нам про ще одне актуальне завдання етимології та лінгвістичної географії, що визрівало ще в першій половині ХХ ст. Це виявлення особливостей таких мовних зон слов'янства, що зберігають незмінними лек- семи, які виникли за часів існування спільної прамови. Одним із пляхів відтворення діалектної структури пізньопраслов'янської мови є реконструкція праслов'янських діалектизмів — наявних у периферійних діалектних зонах слов'янських мов реф- лексів прамови, що залишили незмінними свої фонетичні, морфологічні й семантичні характеристики. Ф. П. Філіну належить роз- роблення параметрів лексико-семантичних

діалектизмів східнослов'янських мов та їхнє розмежування на діалектизми ранньої пори і пізнього давньоруського часу⁵. Корпус праслов'янських діалектизмів містить значний шар лексики, семантика якої характе- ризується, зокрема, ускладненою семною структурою, зорієнтованою на відображення реальної та ірреальної дійсності з її про- цесуальними, суб'єктно-об'єктивними, про- сторовими і часовими особливостями.

Відзначаючи внесок кожного зі східно- слов'янських діалектологів у лінгвістичну науку, В. І. Макаров у своїй праці віддає на- лежне діяльності науковців минулого, по- казує дієвість їхньої наукової спадщини у сьогоdnішньому порівняльно-історичному й ареальному мовознавстві.

Наукове значення монографії В. І. Ма- карова, на наш погляд, незаперечне, адже вона не лише дає глибоку теоретичну оцінку лінгвістичним поглядам на діалектну стра- тифікацію Східної Славії, висвітлює весь спектр дослідницьких дій, а й наочно по- казує логічну послідовність, загальноєвро- пейську парадигмальну зумовленість діалектологічних розшуків східнослов'янських учених. Як і будь-яке актуальне досліджен- ня, вона піднімає низку питань, зокрема про перевагу синхронічної або діахронічної інтерпретації діалектних масивів, окреслює нові проблеми й перспективи.

І. НЕЧИТАЙЛО

⁴ *Вендина Т. И.* Из истории работы над Обще- славянским лингвистическим атласом : К 50-летию проекта (1958–2008) // *Общеславянский линг- вистический атлас : Материалы и исслед.* 2006–2008.— М., 2008.— С. 6.

⁵ *Филин Ф. П.* О составлении диалектологичес- ких словарей славянских языков // *Славянское язы- кознание : V Междунар. съезд славистов* (София, сентябрь 1963 г.).— М., 1963.— С. 318–348.

ХРОНІКА

Цього року виповнилося століття від дня народження видатного польського мовознавця-славіста, етимолога й історика польської мови проф. Францішка Славського. З нагоди цієї ювілейної дати у Кракові, де довгі роки жив і працював учений, 25–27 травня відбулася міжнародна конференція «Symposium etymologicum. Шляхами етимологічної думки», що збирає понад сімдесят учасників. Організаторами виступили Інститут слов'янської філології Ягеллонського університету, Інститут славістики Польської академії наук та Славістична фундація. Конференція, яка проходила в історичному будинку Колегіум Маюс Ягеллонського університету, розпочалася з пленарного засідання, де своїми спогадами про професора Славського поділилися В. Борись, Л. Дмитрова-Тодорова (Софія), Т. О. Черниш (Київ) і А. Фаловський, а Л. Беднарчук виголосив промову «Дискусійні питання слов'янської етимології». У подальшому робота конференції відбувалася у двох секціях.

Тематика доповідей, представлених на конференції, охоплювала проблеми походження і розвитку лексики слов'янських мов, теорії та методології історико-етимологічних досліджень, а також деякі інші питання. Завданням і перспективам розвитку етимологічних студій було присвячено доповіді польських лінгвістів Я. Ванякової («Завдання і перспективи сучасної етимології») та Б. Вальчака («Як етимологи окреслюють завдання етимології»). Про розвиток методологічного апарату етимології у працях О. С. Мельничука розповіла Т. О. Черниш, когнітивні аспекти діакронічної лінгвістики окреслила О. Руденко (Мінськ), про зв'язки етимології та ареальної лінгвістики йшлося у доповідях А. Шивич-Дулнар (Любляна) («Лінгвістична реконструкція у слов'янських мовних атласах») і С. А. Мизникова (Санкт-Петербург) («Діалектна реалія в контексті етимологічних студій»), про зв'язки між етимологією і словотвором — у виступі М. Фурлан (Любляна). Г. А. Цихун (Мінськ) проаналізував проблему трактування авторських оказіоналізмів у етимологічних словниках, а проблема «літературної» етимології була порушена у виступах Т. Стойкової (Вентспіс) і Т. Джуришич-Бечанович (Нікшич).

Найбільше доповідей було присвячено етимології окремих слов'янських слів, їхньому

праслов'янському та індоєвропейському підґрунтя. Так, К. Т. Вітчак (Лодзь) дав компаративну характеристику псл. **bъrudъ*, Л. В. Куркіна (Москва) розглядала етимологію праслов'янських анатомічних термінів **palъsъ*, *paъsъ*, В. С. Кучко (Єкатеринбург) аналізувала походження північноросійських лексем зі значенням обману, а Ї. Рейзек (Прага) запропонував свою версію праслов'янського походження ч. *pošetilý*. Проблематика фразеологічної етимології була представлена у виступі Я. Балуха, у якому автор висунув оригінальну гіпотезу про походження чеських фразем з компонентом *Filip* як синонімом розуму і спритності; функціонування спільнослов'янських слів на позначення одягу і взуття у складі фразеологізмів стало темою спільного виступу Е. Тібенської (Трнава) і Н. Пинтарич (Загреб). Кілька доповідей було присвячено з'ясуванню внутрішньої форми як мотиваційного підґрунтя етимологізованих лексем. Так, П. Вальчакова (Брно) розглянула мотиваційну внутрішню форму назв другого місяця року в індоєвропейських мовах, Н. Івашина (Мінськ) представила роль метонімії в концептуалізації слов'янських уявлень про час, а С. М. Толстая (Москва) — мотиваційні моделі слов'янських слів на позначення помилок. Етимологізування в аспекті «слів та речей» здійснила Я. Вільнов-Комаркова (Прага), яка розглянула традиційний виноробський термін ч. *vich(a)* в контексті його слов'янських корелятів та позаслов'янських ареально суміжних типологічних відповідностей і в цей спосіб вивела дане слово з позначення архаїчного правного символу. Етнолінгвістичне висвітлення п. *kołacz* та його слов'янських відповідників запропонував у своєму виступі Ш. Погвізд, етнолінгвістичний складник був також присутній і в доповіді Г. Гольцера (Відень), який здійснив спробу фонетичної реконструкції праслов'янських речень міфологічного та правничого змісту. Тема праслов'янської топонімії, підпорядкована завданням локалізації місця формування праслов'янської лексики, була представлена в доповіді З. Бабики «У пошуках так званого “центру (ранньо-)слов'янської топонімії (випадок польських територій)»». Балто-слов'янської проблематики торкнувся Н. Островський, розглянувши слов'янський сполучник *a* у світлі відомостей литовської мови. Л. Кралик (Братислава) розпо-

вів про найцікавіші результати своєї роботи з укладання «Короткого етимологічного словника словацької мови». Х. Карликова (Прага) розглянула етимологію чеських слів на позначення великої і незграбної людини на тлі їхніх інослов'янських синонімів, а А. Квасницька-Янович залучила інослов'янський матеріал для аналізу однієї зі старопольських назв данини медом *nastawa*.

Низку доповідей, зокрема М. Носкової (Чеське Будейовіце), М. Антропова та Л. Падаринової (Мінськ), П. Сobotки (Торунь), Т. Лоїкової-Насенко (Прага), Е. Масловської (Варшава) та ін., було присвячено проблемам історичної дериватології і семасіології слов'янських мов.

Чимало доповідачів, серед них І. Савицька (Варшава), І. Міндак-Завадзька (Варшава), Х. Дейкова (Софія), Л. Дмитрова-Тодорова (Софія), К. Лешбер (Берлін), А. Золтан (Будапешт), порушили питання історичних мовних зв'язків та етнокультурних контактів і давніх запозичень. А. Фаловський у своєму виступі дав оцінку розробленню польськими лінгвістами Ст. Урбаньчиком і В. Вітковським, а також Ф. Славським проблематики найдавніших східнослов'янських запозичень у польській мові, М. Кочиш (Сегед) аналізував українсько-угорські мовні зв'язки на матеріалі української лексики XVI–XVII ст. О. Л. Березович (Скатеринбург), здійснюючи реконструкцію великого словотвірного гнізда з твірним словом рос. *кураж* та інтегруючи в його структуру низку контамінованих діалектних лексем, бере до уваги як той факт, що *кураж* було запозичене водночас з кількох європейських мов, так і те, що ці запозичення відбувалися в різних регістрах російської мови, що впливало на особливості подальшого існування та семантичного і дериваційного розвитку даного слова. Особливий інтерес як учасників, так і гостей конференції викликала доповідь краківського орієнталіста-тюрколога М. Стаховського «Польське *karawana, karawan* на тлі інших слов'янських мов і еволюційно-тичних зв'язків», у якій автор по-новому підійшов до проблеми походження цих слів. А. Лома (Белград), розглядаючи дискусійне питання щодо мотивації схв. *osveta, osvetitise* «помста, помститися», висунув припущення, що ці континуанти псл. **svęťь* «сакральний, священний» отримали своє

значення шляхом калькування правничого латинського терміна *sanctio*. Г. Мінчев (Лодзь) проаналізував південнослов'янські міфоніми *orisnice, narečenice, suđenice* в контексті балканських та середземноморських міфологічних систем.

Кілька доповідачів, зокрема Т. Лекова (Неаполь), А. Кавецька (Лодзь), К. Волекова (Прага), присвятили свої виступи проблемі старослов'янських запозичень у зв'язку з давніми перекладами Біблії слов'янськими мовами, А. Кожінова (Мінськ) проаналізувала випадки народної етимології в цих перекладах, а К. Грабовська (Білосток) зосередила свою увагу на старослов'янських в окремих білорусько-литовських літописах.

Прикметною рисою конференції було те, що в ній брали участь як досвідчені й відомі фахівці, так і наукова молодь. Так, предметом уваги двох молодих лінгвістів стала особлива парадигма творення прикметників у індоєвропейській прамові (так звана система Каланда): темою доповіді Р. Шептинського було досі ще практично не досліджене питання про рефлексію цієї системи у слов'янській морфології, а М. Майер (Кембридж, США) висвітлював релікти системи Каланда у праслов'янській мові. Темою виступу П. Шлогар (Гданськ) стали кашубські форманти, властиві експресивно маркованим лексемам на позначення чоловіка чи жінки, що їх доповідачка проаналізувала на тлі діахронічних процесів у цьому ідіомі.

Низка доповідей була присвячена питанням історії окремих слов'янських мов та їх носіїв: М. Папеж розповіла про історичну долю кодифікації словацької мови, започаткованої Л. Штуром, А. Кречмер (Відень) на матеріалі «Слов'яносербських хронік» Дж. Бранковича проаналізувала тогочасні уявлення про походження слов'ян і назв слов'янських етносів, М. Сковронек (Лодзь) зосередила увагу на назвах балканських богомовів у візантійських та слов'янських джерелах, а І. Петров (Лодзь) характеризував початкові етапи формування церковнослов'янської мови Нового часу.

У рамках роботи конференції під головуванням М. Якубович відбулося засідання Комісії з етимології при Міжнародному комітеті славістів, на якому йшлося про підготовку до XVI Міжнародного конгресу славістів у Белграді (2018 р.).

Т. ЧЕРНИШ